

Contra la impunitat de les transnacionals

POR UNA VERDADERA INDEPENDENCIA

Pàgs. 2-5

Movimiento sindical guatemalteco: historia y presente de sangre, de lucha y de compromiso

Pàg. 8

Iberdrola menteix

Pàgs.10-11

Panorama

Pàgs. 6-7

Campaña Unión Fenosa. Carta oberta

Pàg. 9

Obscure transparença

Contraportada

Estat espanyol: cop mortal a la lluita contra la impunitat

Movimiento sindical guatemalteco: historia y presente de sangre, de lucha y de compromiso

Per Roberto Madriz

En Guatemala, como producto del ejercicio hegemónico del poder durante décadas las derechas lograron sembrar, en el imaginario social, una amplia gama de concepciones que, aunque erróneas, un amplio sector de la población las asume como verdades absolutas e inobjetables. Una de ellas gira alrededor del concepto «sindicato». Tal ha sido la cantidad de criterios peyorativos que se han dicho y redicho respecto a los sindicatos, que hoy «sindicalismo» es sinónimo casi que de mala palabra.

Es frecuente encontrarse, sobre todo en los mayores medios de prensa escrita, radial y televisiva del país, con costosas e intensas campañas abiertas que pretenden desprestigiar al movimiento sindical. Estas acciones no son casuales, ni esporádicas, ni aisladas entre sí, sino que responden a la implementación de una bien planificada y activa estrategia que busca restarle fuerza a un movimiento que hoy lucha con dinamismo por la defensa de los derechos de los trabajadores y trabajadoras en el país.

Desde la perspectiva de los sectores que detentan el poder, e incluso desde la óptica de Washington y de las transnacionales, el desarrollo exitoso de su modelo neoliberal requiere una cancha limpia, y el sindicalismo actual, con sus nuevas actitudes y prácticas, se ha constituido en un obstáculo para el logro de sus propósitos.

La fobia antisindical se agudiza, sobre todo, desde el 2003, año a partir del cual la lucha popular en Guatemala adquiere nuevas características y, en un proceso *in crescendo*, va incrementando progresivamente sus capacidades y cosechando, así, nuevas victorias, en algunos casos significativas por cuanto derrotan planteamientos, posiciones y aspiraciones relevantes de las derechas y de su proyecto neoliberal.

Este cambio no se da solamente en el ámbito del quehacer de las organizaciones sindicales, sino que, en este proceso de flujo en la lucha del pueblo, se suma también el trabajo de otras organizaciones populares, representantes de los intereses y derechos del sector campesino,

de los pueblos indígenas, de las mujeres, de los y las estudiantes, de quienes trabajan por cuenta propia, de las organizaciones comunitarias, entre otros.

La existencia y el actual posicionamiento de numerosos sindicatos desencadena, por parte de los enemigos de clase, todo tipo de furias y arrebatos, que se traducen en ataques constantes y de creciente intensidad, llegándose, incluso, a la nefasta reaparición de la represión selectiva y de los crímenes impunes que la acompañan.

Los sectores de derecha hoy han desencadenado una cruzada antisindical permanente, conformada por una amplia gama de bien orquestados componentes, unos abiertos y públicos, otros silenciosos y clandestinos, todos ellos implementados con el propósito de debilitar a quien, con justa razón, consideran su enemigo.

Para comprender esta realidad en toda su magnitud es preciso detenerse a dar un rápido vistazo al devenir histórico del sindicalismo en Guatemala, el cual guarda estrechas semejanzas con el que nace, crece y se desarrolla a lo largo y ancho del istmo centroamericano.

La vida del movimiento sindical en Guatemala marcha estrecha e indivisiblemente vinculada al proceso histórico del país en su conjunto.

Nace a principios del siglo XX, proveniente de las asociaciones mutualistas y otras formas de organización gremial. Estas asociaciones, bisabuelas de los actuales sindicatos, estaban integradas básicamente por trabajadores por cuenta propia, por dueños de pequeños talleres o por otros que laboraban para terceros en esos pequeños talleres artesanales. Incluso los nombres de las organizaciones existentes en aquel entonces son reflejo del espíritu dominante en ellas: El Porvenir de los Obreros, la Fraternidad de Escuintla, la Sociedad de Artesanos de Quetzaltenango, la Gremial de Albañiles, la Sociedad de Tipógrafos de Gutenberg, la Central de Artesanos y Albañiles o la Fraternal de Barberos.

En 1918 se crea la Federación Obrera de Guatemala para la Protección Legal del Trabajo, que podría considerarse como una suerte de híbrido entre organización sindical y asociación mutualista. Es destacable el hecho de que, en Guatemala, importantes áreas de inversión y explotación económica por aquel entonces, estuvieron principalmente en manos de codiciosas compañías extranjeras. Así ocurrió, por ejemplo, con los ferrocarriles, los muelles y las compañías bananeras.

Este elemento de la realidad nacional provocó que fuera la inversión extranjera la que generara en el país la presencia de una masa proletaria significativa. Ya no se trataba de la vieja figura del dueño de la pequeña empresita, que se relacionaba directa, armoniosa y personalmente con sus trabajadores y trabajaba junto a ellos, sino de empresas que establecían un nuevo tipo de relación obrero-patronal, marcada por el sello de la explotación y de todos los efectos derivados de la misma.

Desde estos nuevos gremios de trabajadores surgieron, a su vez, organizaciones de nuevo tipo, claramente comprometidas con la lucha en pro de los derechos laborales de sus afiliados y dueñas, además, de una también clara posición de clase, la cual en muchos casos se traducía, además, en la adopción y promoción de una posición política de izquierda de cara al futuro del país.

Estos planteamientos desbordaban por mucho el ámbito del discurso y la práctica del mutualismo preexistente y aún numeroso en esas décadas. El planteamiento de las asociaciones mutualistas giraba básicamente alrededor del gremio por el gremio en sí mismo, y, en la mayoría de los casos, no concebía la participación política de sus asociados como una tarea que debieran abordar, en absoluto.

Surge, así, una dicotomía, un enfoque diferenciado, nacido desde distintas posiciones ideológicas, que todavía hoy pesa en el desarrollo organizativo del movimiento sindical en Guatemala y que, en la práctica, se constituye en obstáculo para la adopción de posiciones unitarias.

El 1 de mayo de 1922 se fundó la Federación Regional Obrera de Guatemala (FROG), cuyo planteamiento reivindicativo se complementaba con una posición política claramente de izquierda, basada en el pensamiento marxista-leninista.

Ante el nacimiento de la FROG, la dicotomía conceptual y organizativa a la que se ha hecho referencia se pone en evidencia, dada la existencia previa de la FOG (Federación Obrera de Guatemala), organización que nació, aún inspirada en buena medida por el espíritu mutualista, ausente de conciencia y compromiso de clase y plegada, en buena medida, a los intereses patronales.

Desde las dictaduras que ejercían el poder, sirviéndole como perros de la guerra a la oligarquía y a las transnacionales, no tardó en surgir una política represiva en contra de las organizaciones sindicales. A pesar de ello, la organización sindical se mantuvo viva desde el clandestinaje. La implementación de políticas antipopulares desde el Estado, aunada al predominio de condiciones de vida deplorables, se combinaron para construir el descontento generalizado entre la población. La dictadura sembró, así, las semillas de su propia destrucción.

La conciencia colectiva, brotada años atrás a partir del trabajo emprendido sobre todo por los sindicatos, no sólo no murió, sino que fue creciendo y tomando fuerza, alimentada por el rechazo que provocaban las políticas emprendidas por el régimen dictatorial.

Es decir, en lo profundo del alma colectiva del pueblo de Guatemala, se gestaba una revolución.

El 20 de octubre de 1944, una fuerza conformada básicamente por un grupo de militares jóvenes, por maestros y por universitarios derrocó a este primer triunvirato y abrió el espacio para lo que será conocido en la historia del país como la «Revolución de Octubre» (1944-1954).

Es la etapa en que el sindicalismo guatemalteco ha llegado a tomar mayor auge en toda su historia. Numerosas organizaciones sindicales adoptaron

una clara definición ideológica y lograron distinguir entre sus fines inmediatos, ubicados en el plano reivindicativo, y los mediatos, orientados más bien alrededor de los planteamientos políticos nacionales e internacionales, fundamentados en una firme posición de clase. La corriente ideológica predominante dentro del movimiento sindical, aceptó la tesis de una participación política de

los trabajadores de la ciudad y del campo, comprometidos con el proceso revolucionario que impulsaba el gobierno.

Pero la Primavera de Guatemala estaba por ser cortada en flor, por unas manos sangrientas. El Imperio y las derechas se aprestaban a dar su zarpazo. Con el soporte financiero de Washington y bajo su conducción política y militar, en 1954 se desencadena la contrarrevolución. A partir de la contrarrevolución de 1954,

*Como un
componente clave
de esa estrategia
antisindical
implementada
desde 1954 y
hasta la fecha, hay
que señalar la
división*

Guatemala se sumerge en una de las épocas más negras, tristes y retardatarias de su historia.

Colocado ante esas nuevas y no deseadas condiciones, el movimiento sindical es diezmado y se retrae. En general, a partir de 1954 y hasta la fecha, el quehacer de la mayoría de las organizaciones populares, incluidos los sindicatos, se contrae debido a la persecución y

al terror desatado en su contra. La lista de Héroes y Mártires que han abonado con su sangre el sendero de las luchas populares es enorme.

Sin embargo, por encima de ello, el sindicalismo comprometido con los derechos e intereses superiores del pueblo se niega a morir.

Como un componente clave de esa estrategia antisindical implementada desde 1954 y hasta la fecha, hay que señalar la división. Desde la propia derecha, con pleno respaldo de la CIA, se crearon e impulsaron sindicatos que respondían (y responden), abierta o encubiertamente, a esos intereses. Esa división persiste hasta nuestros días. Sólo se superará en la medida en que, en el seno de la clase trabajadora, se fortalezcan tanto la conciencia de clase como el compromiso de lucha por la construcción de una Guatemala justa, digna y humana.

Por otra parte, en la actualidad el modelo neoliberal se ha encargado de debilitar las posibilidades de gestación de sindicatos, sobre todo por la vía de la privatización de los servicios públicos. En Guatemala el índice de sindicalización en el sector privado no supera el 1 % de la fuerza laboral.

El desempleo imperante ha provocado, además, que el 71 % de la PEA se ubique hoy en el sector de trabajadores por cuenta propia, es decir, carentes de un patrón que los contrate. Esto modifica radicalmente la relación obrero-patronal.

Obviamente, los forjadores de la sociedad neoliberal procuran que los nuevos trabajadores y trabajadoras carezcan de conciencia de clase y, con ello, de compromiso al-

gundo de lucha por los derechos de esa clase trabajadora a la que, quiéranlo o no, pertenecen. Entre esas características propias de la nueva fuerza laboral que pretenden crear deben mencionarse las siguientes:

–ausente de conciencia con respecto a su ubicación en la sociedad, es decir, sin conciencia de clase;

–desconocedora e incluso indiferente ante la realidad del país y del mundo y, por ello, fácilmente manipulable;

–indiferente ante los problemas y necesidades de los demás con lo cual carece, entonces, de valores como la solidaridad o el apoyo mutuo;

–sumergida en lo estrictamente individual y ajena, por ende, a la vida colectiva en todas sus expresiones;

–que vea en sus compañeros y compañeras de trabajo no a colegas ni a aliados, sino a competidores que podrían quitarle su puesto;

–sometida mansamente ante la voz y voluntad de los poderosos, a quienes consideran más fuertes por una especie de designio divino;

–dispuesta a renunciar a todos sus derechos humanos y laborales con tal de conservar su empleo, por precario que este sea;

–cuyos satisfactores primordiales giran alrededor del acceso a consumos superfluos;

–que como meta plausible superior para resolver sus necesidades se plantee la migración hacia el Norte;

–recelosa ante quienes llaman a la unidad o a la lucha y, por lo tanto, sin disposición alguna para responder de manera positiva a esos llamados;

–indiferente ante los contenidos e implicaciones de las políticas públicas, a las que consideran ajenas a su competencia;

–que asuma la corrupción y la venalidad como parte natural e inevitable de las cosas;

–que tenga como sueño el dinero fácil, el «tener» y no el «ser» y que, por lo tanto, busque ganar y tener por las vías más cortoplacistas.

La entronización de todas y cada una de esas características mencionadas se promueve con fuerza y de manera cotidiana a partir del control hegemónico que el neoliberalismo tiene sobre los instrumentos para el ejercicio del poder ideológico.

La realidad actual, por lo tanto, conduce al sindicalismo consecuente a la adopción de un amplio conjunto de desa-

fíos urgentes que, por razones de espacio, solamente mencionamos:

1. Conservar, defender, aunar y mejorar la organización sindical

Si el sindicalismo existe para defender los derechos de los trabajadores; si una de las grandes metas del modelo neoliberal es la desaparición de la figura que pueda defender a los trabajadores, entonces uno de los grandes desafíos del sindicalismo es conservar, defender, unir, ampliar y mejorar la figura de la organización sindical.

2. Consolidar organizaciones operativas, legales, legítimas, reconocidas, conscientes y comprometidas

Si uno de los grandes logros del neoliberalismo ha sido debilitar la figura del sindicato a través de la tercerización de fuerza laboral, de la fragmentación de las empresas, de la transnacionalización de sus operaciones y de la entronización de valores contrarios a la solidaridad humana, entonces otra gran meta es generar formas de organización

20 d'octubre del 2009, marxa de sindicalistes del Frente Nacional de Lucha a la ciutat de Guatemala

que sean operativas, legales, legítimas y reconocidas en los nuevos ámbitos de trabajo: organización sindical por sector, por tipo de empresa, por ubicación geográfica, por actividad común, etc., fundamentado su pensamiento y su acción en una conciencia clara de clase, de la que se derive un compromiso a favor de la construcción de un mundo mejor, justo, digno y humano.

3. Ocupar espacios para el ejercicio real de la participación ciudadana

Si la defensa de los derechos de los trabajadores y trabajadoras se vincula de manera estrecha y directa con la orientación e intencionalidad presentes en las políticas públicas; si el modelo neoliberal conduce al deterioro de las condiciones de vida de la clase trabajadora, entonces

el reto es lograr ocupar, ampliar y hacer buen uso de espacios de incidencia política y de auditoría social, es decir, de poder popular.

4. Forjar alianzas con las organizaciones legítimas de los sectores populares

Si una de las estrategias que han empleado con mayor éxito los constructores del modelo neoliberal ha sido la de segmentar a los sectores populares; si los efectos negativos de la ofensiva neoliberal recaen sobre los hombros de todos y todas quienes forman parte de los sectores populares, entonces la lucha también debe ser dada, de manera frontal, por todos y todas, como un solo puño.

5. Trascender lo sectorial

Si la ofensiva neoliberal es integral y abarca prácticamente todos los campos en los que se desenvuelve la vida de cada ciudadano y ciudadana; si el neoliberalismo va mucho más allá que solamente sus imposiciones económicas, entonces el movimiento sindical debe abrazar como propias una amplia gama de temas no estrictamente laborales, pero vinculados de manera estrecha e indivisible con los derechos de los trabajadores y trabajadoras y con sus condiciones materiales y espirituales de vida.

6. Retomar la lucha de clases como motor de su quehacer

Si uno de los grandes problemas de los trabajadores y trabajadoras hoy en día es que sus derechos se han reducido al mínimo, entonces un reto relevante consiste en retomar los postulados y planteamientos de la lucha de clases, hacer una interpretación propia del siglo XXI vinculada no sólo a los derechos, sino dándole también una interpretación económica, social e histórica. Y diseminar este conjunto de ideas a través de todos los medios posibles, cada vez que se pueda y en cualquier lugar que se pueda. Urge rescatar el paradigma que devolverá la dignidad al trabajador del siglo XXI.

Urge rescatar el paradigma que devolverá la dignidad al trabajador del siglo XXI

7. Desarrollar y consolidar una nueva vocación de poder popular

Si uno de los componentes del neoliberalismo ha logrado aislar a los sectores populares de los espacios en los que se ejerce el poder; si han logrado reservarse para su exclusivo disfrute la participación en todos los espacios de decisión política, entonces el movimiento sindical debe encontrar las vías que le permitan constituirse en actor protagónico en el ejercicio del poder real, es decir, en la toma de decisiones respecto al rumbo y modelo de la sociedad, en todos sus aspectos.

Carta oberta a l'atenció de

José Luis Rodríguez Zapatero, president del Govern espanyol; José Montilla, president del Govern de la Generalitat de Catalunya; organismes governamentals de Comerç i els directius d'Unión Fenosa, Gas Natural, La Caixa i Repsol YPF

Les violacions dels Drets humans i els atacs i intimidacions a les persones que participen en les lluites socials és una constant a Guatemala que es produeix davant la passivitat, i amb la complicitat, en molts casos, de les forces de l'Estat. Només en els últims mesos s'han produït:

L'assassinat, el 27 de setembre, d'Adolfo Ich, defensor de les persones desallotjades il·legalment per la Compañía Nacional de Níquel de Guatemala; el 12 d'octubre, el de Gilmer Orlando Boror Zet, dirigent comunitari de San Juan Sacatepéquez, participant en les accions contra les indústries del ciment; el 22 d'octubre assassinen el dirigent camperol Roberto Castellanos Pineda, integrant de l'Organización Campesina CODECA, i el dissabte 24 d'octubre es comet l'assassinat de Víctor Gálvez.

L'assassinat de Víctor Gálvez, que va rebre 32 impactes de bala, és especialment greu per les circumstàncies que concorren en la seva persona. Víctor Gálvez era un dirigent social que lluitava contra els abusos de l'empresa DEOCSA-Unión FENOSA. Aconseguí unificar els usuaris d'energia elèctrica que no estaven d'acord amb el servei d'aquesta empresa a Malacatán, i després organitzà un bloc d'oposició juntament amb dirigents d'altres municipis. Fou part activa del FRENA (Frente en Defensa de los Recursos Naturales y los Derechos del Pueblo), des d'on estava denunciant DEOCSA-Unión FENOSA per la seva política d'aprofitament i explotació del recurs hídic i pels abusos en els contractes de subministrament elèctric en aquest municipi.

Víctor Gálvez ha estat assassinat per la seva activitat social i la seva lluita contra els abusos de DEOCSA. Fins que no s'esclareixi el seu assassinat, DEOCSA no pot quedar lliure de la sospita de ser part activa o instigadora de l'assassinat. L'empresa DEOCSA, filial d'Unión FENOSA, està controlada per la transnacional espanyola Gas Natural.

El passat 8 de juliol de 2009, diverses organitzacions de l'Estat espanyol van lliurar una carta a la seu central de Gas Natural, ubicada a Barcelona, i també a les seus de Valèn-

cia i Madrid. La carta recull les denúncies formulades per les organitzacions de Guatemala per l'actuació d'Unión FENOSA i IBERDROLA al país. A continuació n'exposem el contingut:

«1. QUE aquestes empreses van obtenir del Govern del president Álvaro Arzú un tracte de favor que implicà la privatització de la distribució de l'energia elèctrica i la venda a Unión Fenosa i Iberdrola dels actius de l'Instituto Nacional de Electricidad (INDE), valorats en 250 milions US\$, per només 101 milions US\$.

2. QUE el 1999 i a través de la Comisión Nacional de Energía Eléctrica (CNEE), aquestes empreses van començar a cobrar l'impost conegut com a VAD (Valor Agregado de Distribución), forma dissimulada de justificar els seus guanys; i que, per aquest VAD, IBERDROLA cobra en concepte de guanys aproximadament 140 milions US\$ i Unión FENOSA aproximadament 260 milions US\$ anuals.

3. QUE el novembre del 2004, la Cort de Constitucionalitat de Guatemala determinà que el VAD era il·legal i ordenà la destitució dels membres de la Comisión Nacional de Energía Eléctrica, la devolució a tots els usuaris dels cobraments il·legals que aquestes empreses espanyoles havien recaptat, i la suspensió immediata dels cobraments il·legals. I que d'aquests mandats, només se n'ha complert el primer, perquè els diners no s'han tornat i el VAD es continua cobrant.

4. QUE quan hi ha hagut protestes de la població per aquests cobraments que la sentència de la Cort de Constitucionalitat de Guatemala declarà il·legals, aquestes empreses han sol·licitat i rebut la plena col·laboració de les autoritats públiques per reprimir les organitzacions ciutadanes que qüestionen la seva presència al país (Malacatán, 25 de desembre del 2008), amb suspensió de les garanties constitucionals (San Juan Sacatepéquez, Izabal, Coatepeque i Huehuetenango).

5. QUE Unión FENOSA ha abusat de les facultats que li confereix la Llei, inventant-se multes, alterant lectures de comptadors i facturant cobraments per serveis inexistents.

6. QUE davant la reacció popular contra la seva presència, Unión FENOSA s'ha pres la llibertat d'adoptar represàlies contra la població, com ara tallar els serveis que hauria de

els governs dels estats d'origen de les empreses transnacionals han de fer que aquestes respectin els drets humans en tots els països on actuen

prestar i deixar municipis sencers sense energia elèctrica, amb pèrdues que inclouen milers de vacunes destinades als nens (hospitals i centres de salut de diversos municipis del departament de San Marcos).

7. QUE aquesta empresa espanyola ha acusat el Govern guatemalenc davant dels tribunals internacionals, a l'empara del Tractat de Lliure Comerç amb els Estats Units i del fet que una de les seves empreses associades (Teco Energy) té la seu a Miami, amb l'argument que el Govern guatemalenc pretén retallar-li els beneficis.»

Des del moment del lliurament de la carta fins a avui, no ens consta cap resposta per part de cap dels responsables de Gas Natural; tanmateix, durant aquest temps s'ha produït l'assassinat de Víctor Gálvez. Confiam que el silenci de Gas Natural no sigui un intent groller d'ocultar les pràctiques abusives i il·legals de les seves filials, de les quals és responsable aquesta corporació, i recordem que ja s'han produït denúncies similars contra aquesta empresa a països com ara Nicaragua i Colòmbia.

Volem recordar al Govern del senyor Zapatero que el professor John Ruggie, Relator Especial del Secretari General de les Nacions Unides sobre Drets Humans, reclama que els governs dels estats d'origen de les empreses transnacionals (i Gas Natural és una empresa espanyola) han de fer que aquestes empreses respectin els drets humans en tots els països on actuen, així com també ser respectuoses i complir la legislació dels diferents països en els quals operen.

Davant de tot això, DEMANEM

– Al Govern del senyor Zapatero que compleixi la seva obligació de fer que les empreses multinacionals espanyoles respectin els Drets Humans i la legalitat vigent en tots els

països on tenen presència; que actuï davant del Govern de Guatemala perquè posi la voluntat política i els mitjans suficients per acabar amb la situació d'indefensió dels activistes socials guatemalencs; que posi fi a la impunitat amb què actuen els assassins, a l'empara de la ineficàcia de l'aparell judicial a tot el país; i li demanem, concretament, que s'investigui fins al fons l'assassinat de Víctor Gálvez.

Instem el Govern de la Generalitat de Catalunya, per ser Gas Natural d'origen català, als diferents partits polítics, a diputats i eurodiputats, a tenir present la seva obligació de vigilar que les actuacions de les transnacionals compleixin amb la seva responsabilitat social.

Al Punt Nacional de Contacte de l'Estado Espanyol de línies directrius de l'OCDE per a empreses multinacionals, que anoti aquests fets en la Ir-responsabilitat Social Corporativa d'aquestes empreses transnacionals espanyoles. I, per tant, també als màxims representants de Gas Natural (actuals propietaris d'Unión FENOSA) i, a més, als màxims representants de La Caixa i REPSOL YPF, per ser els màxims accionistes i propietaris de Gas Natural.

Esperem de tots vostès un posicionament clar de repulsa davant d'aquests fets i un pla d'actuació de cadascun per acabar amb la situació d'impunitat amb què operen Unión FENOSA i altres empreses multinacionals espanyoles a Amèrica del Sud i Amèrica Central.

– A Gas Natural, li exigim que no posi cap obstacle a aquesta investigació i doni totes les facilitats de què disposa perquè arribi fins a la fi.

Reiterem que qualsevol actuació de les empreses transnacionals espanyoles ha de ser respectuosa amb els drets humans, socials i civils de la població i atènyer-se la legalitat.

Així mateix, volem manifestar que ens solidaritzem amb la denúncia de les organitzacions guatemalencs i donem suport a les seves reivindicacions que Unión FENOSA marxi de Guatemala, perquè considerem que les polítiques d'aquestes transnacionals espanyoles són perjudicials per a la població guatemalencs, responen a una política de màxims guanys a costa dels drets humans i civils més elementals, i per a nosaltres, per tant, són inacceptables. De la mateixa manera esperem que es depurin responsabilitats en el cas de l'assassinat de Víctor Gálvez i que els responsables siguin jutjats.

Barcelona, 30 de novembre del 2009

Podeu trobar aquest document i la llista d'entitats que l'han signat, així com les activitats que es van duent a terme en aquesta campanya, al web de l'AAPG (www.aapguatemala.org).

IBERDROLA menteix!

La seva campanya dels 13 cèntims és una mentida

La transnacional espanyola IBERDROLA, empresa que, juntament amb Unión FENOSA, durant el govern d'Arzú va comprar la distribució de l'energia elèctrica al país, menteix amb un desvergonyiment total a tota la població, tal com posa en evidència un dels seus propis socis.

Per ràdio, per televisió i acompanyant cada rebut, s'han llançat en una intensa campanya en què afirmen que «de cada quetzal que reben, només els en queden 13 cèntims», és a dir, el 13 %. En primer lloc, un 13 % de guany no estaria pas malament, sobretot si es considera l'enorme quantitat de milions que mes rere mes mou EEGSA, empresa que pertany a IBERDROLA.

En tot cas, segons el nostre parer, el guany d'una empresa que té en concessió un servei públic essencial hauria de ser molt menor. És més, cap servei públic essencial s'hauria de considerar o desenvolupar amb finalitat de lucre. El poble no ha de pagar la cobdícia de l'empresa privada. D'aquí ve la demanda per la nacionalització de l'energi

Però es dona el cas, de tota manera, que aquesta tan trompetejada afirmació dels 13 cèntims és falsa. No perquè ho digui l'FNL, sinó perquè, de manera pública, ho afirma TECO Energy, accionista propietària del 24 % de les accions d'EEGSA. Ho diu, doncs, una font degudament informada i amb plena autoritat per a afirmar-ho.

RE : Guatemala, l'unes 24 e novembre de 2009

Foto Prensa Libre: ARCHIVO

TECO Energy posee el 24 por ciento de las acciones de EEGSA.

Accionista de EEGSA reporta ganancias de 23%

POR LEONEL DÍAZ ZECAÑA

TECO Guatemala, empresa accionista de la Empresa Eléctrica de Guatemala (EEGSA) reportó ganancias por US\$1.9 millones en tres meses; esa cifra representa el 23.45 por ciento de su ingreso neto de US\$8.1 millones en ese período.

Prensa Libre [diari guatemalenc], a l'edició del dia 1 de novembre, va informar el país que, en tres mesos, els guanys de TECO Energy, com a societa d'EEGSA, representen el 23,45 % dels seus ingressos. És a dir, més del 10 % per sobre del 13 % que EEGSA afirma públicament que percep.

Potser EEGSA parteix del conegut principi goebbelià que una mentida, repetida fins a l'infinit, en el si de la població acaba assumint-se com a veritat.

Les xifres de guanys confessats per TECO Energy sorprenden: 1,9 milions de dòlars en 3 mesos, és a dir, 15,5 milions de quetzals. Més de 5 milions de quetzals cada mes. I això és només el 24 % del total dels guanys d'EEGSA.

Una simple projecció permet calcular que, si guanyen 1,9 milions de dòlars en 3 mesos amb el 24 % de les accions, amb el 100 % deuen guanyar prop de 7,6 milions de dòlars en 3 mesos, és a dir, 60,8 milions de quetzals en 3 mesos, o 20,3 milions al mes, de mitjana, extrets sense cap mena de misericòrdia de les butxaques dels seus usuaris.

EEGSA, doncs, menteix, emparada per aquest vel d'impunitat que a Guatemala abruga sempre les transnacionals. A tall d'exemple: per a fer tornar a l'ordre la United Brands, va caldre la Revolució d'Octubre de 1944.

Com és possible que ara es permeti a aquesta empresa mentir a l'opinió pública d'una manera tan descarada i amb total impunitat?

Ja comença a ser l'hora de posar un aturador a la mentida, a l'engany, a l'espoliació, al desvergonyiment amb què els grans consorcis operen a Guatemala.

IBERDROLA i Unión FENOSA han de marxar del país.

LA LLUITA CONTINUA!

Obscura transparència

Per Magalí Rey Rosa

La Comisión Nacional por la Transparencia té ara també el repte ineludible d'analitzar les llicències mineres per a l'explotació de níquel. L'obscuritat que envolta les negociacions al voltant de l'explotació de minerals a Izabal és històrica, s'ha tornat més negra en els anys recents i aquests últims dies s'ha tornat a tenyir de sang amb la mort d'Arnoldo Ich. Rosa María de Frade, els diputats que integren aquesta comissió i els seus assessors hauran de desembellar una fosca història que inclou com va negociar Guatemala amb la niquelera canadenca Inco per formar Exmibal —on l'Estat de Guatemala era propietari del 30 % de les accions—, els assassinats de Rodolfo Mijangos i Julio Camey, i l'abandonament de la companyia quan va caure el preu del níquel —cosa que va implicar també l'abandonament de les terres i la desocupació per a moltíssims guatemalencs que havien cregut en la indústria minera—; com va perdre Guatemala, durant el govern d'Óscar Berger, la major part de les seves accions (ja no en tenim ni el 7 per cent) i què va passar realment amb Exmibal.

Quins són els noms de les companyies «nacionals» i quines són les seves propietàries transnacionals (que es compren, es venen i es fusionen entre elles mateixes) que hi ha ara a Izabal; quants i quins són els projectes que hi ha vigents, si tenen totes les llicències necessàries, i si aquestes van ser atorgades de manera transparent, quin tipus d'energia utilitzaran... i així podria seguir, amb la llista de temes obscurs que s'haurien d'investigar, sobre explotacions que amenacen d'enfosquir el futur d'Izabal. Però el tema més crític, en aquest cas, és el de la terra. Quasi ningú té una idea de quant de territori guatemalenc s'ha planificat de sacrificar per al desenvolupament d'una indústria tan devastadora i contaminant com la mineria metàl·lica, en una regió tan important com Izabal. Izabal és una de les regions més riques del país, amb el llac més gran, l'única costa a l'Atlàntic i una biodiversitat inigualable; amb un enorme potencial per a l'ecoturisme, amb condicions per a la producció d'aliments i altres productes agrícoles.

Però Izabal és també socialment fràgil, i alberga algunes de les comunitats més pobres de Guatemala. Les terres que va abandonar Exmibal van ser represes, des de fa unes quantes dècades, per famílies guatemalencs. Després de la Signatura de la Pau, fins i tot es van iniciar negociacions amb institucions governamentals per regularitzar situacions de tinença de terres. Amb l'augment del preu del níquel i l'ofensiva minera sobre Guatemala, les ni-

queres també han vingut, per explotar tot el que es pugui. I els camperols? Avui la violència minera es desencadena novament sobre aquesta regió guatemalencs i els seus habitants.

Les poderoses companyies estan utilitzant tots els recursos que tenen a l'abast per fer-los fora de les seves terres, i quan no poden, per pintar-los com a invasors. Ara pretenen ser víctimes de vandalisme. A hores d'ara ja hi ha

morts. És fàcil imaginar-se la còlera i la frustració que deuen sentir aquests guatemalencs que no tenen ni el més mínim dels drets garantit, mentre «les seves» autoritats els traeixen per quedar bé amb els poderosos miners. Semblant a la frustració que podem sentir quan veiem que la majoria «dels nostres» diputats garanteixen que la impunitat continuï regnant a Guatemala. Literalment, estan jugant amb dinamita.

Font: www.prensalibre.com.gt

Traducció al català a partir de <http://www.albedrio.org/htm/articulos/m/mrr-233.htm>

Fotografia original: *El Roble*, revista de la Comisión Pastoral Paz y Ecología, número 27.

PANORAMA

El 27 de setembre del 2009, al municipi d'El Estor, departament d'Izabal, va ser assassinat el professor Adolfo Ich, activista social a favor dels interessos de les poblacions afectades per les amenaces d'expulsions il·legals fetes per representants de la Compañía Nacional de Níquel de Guatemala.

El 12 d'octubre, va ser assassinat el ciutadà Gilmer Orlando Boror Zet, dirigent comunitari de San Juan Sacatepéquez, que participava en una marxa popular per reivindicar el sentiment comunitari contra la imposició de les operacions d'exploració, explotació y fabricació de les empreses del ciment.

El 29 d'agost va ser assassinat Armando Luis Hernández, dirigent comunitari de CODECA (Comité de Desarrollo Campesino) i el 22 d'octubre, el dirigent camperol Roberto Castellanos Pineda, de la mateixa organització, casat amb una dirigent de CODECA que va ser candidata a l'alcaldia de San Andrés Villa Seca Retalhuleu pel partit URNG en les últimes eleccions.

El 24 de octubre va ser assassinat Víctor Gálvez, dirigent social i comunitari, que, en defensa dels interessos del seu poble, exigia la intervenció del Govern per aturar les activitats il·legals de l'empresa Unión Fenosa al departament de San Marcos.

El 18 d'octubre del 2009, a San Juan Comalapa, departament de Chimaltenango, va ser trobat en un barranc, greument ferit, Fausto Leonel Otzín Poyón, advocat de drets humans i defensor de la comunitat maia. Otzín va morir poc després que l'haguessin trobat.

El 2 de novembre, a Concepción, departament de Sololá, van ser localitzats sense vida els cossos de Santos Lopic Guarcax, president del Consell Comunitari de Desenvolupament de la comunitat Chutziut, i del seu germà Ricardo Lopic Guarcax. Havien denunciat l'existència de pressupostos fantasma a l'alcaldia.

El dimarts 27 d'octubre, milers de camperols i sindicalistes es mobilitzaren en diferents punts del país, convocats pel Frente Nacional de Lucha, el Comité de Desarrollo Campesino (CODECA), la Coordinadora Nacional Indígena y Campesina (CONIC) y el Comité de Unidad Campesina (CUC), entre altres organitzacions, per exigir la nacionalització de l'Empresa Eléctrica de Guatemala, S.A., la investigació d'assassinats

de diversos dirigents d'aquestes organitzacions, un subsidi de 2.000 quetzals per a unes 350.000 famílies i el rescabament als familiars de les víctimes del conflicte armat. També rebutjaven la remilitarització del país, amb la reinstal·lació de destacaments a diversos departaments.

El mateix dia, integrants de la Plataforma Agraria es van manifestar davant la seu del Fondo de Tierras (FONTIERRAS) per exigir que els funcionaris els atenguessin, demanar l'entrega de crèdits per a l'arrendament de finques a favor de 10.000 famílies, i la resolució del conflicte agrari a set comunitats d'Ocós i Malacatán, departament de San Marcos.

Camperols i sindicalistes van protestar i bloquejar la ruta al Pacífic, en jurisdicció d'Escuintla; Suchitepéquez; la cruïlla de Las Victorias, Coatepeque, Quetzaltenango; Colotenango i La Mesilla, Huehuetenango; Cuatro Caminos, Totonicapán; Los Encuentros, Sololá; El Florido, Chiquimula; El Zarco, Retalhuleu, i Cobán, Alta Verapaz.

Denuncien «esclavitud moderna» en treballs de *maquila* (empreses de muntatge de components), cases particulars i explotacions agràries

El mes d'octubre passat, els representants de diverses organitzacions socials van denunciar que continuen els abusos físics i l'assetjament sexual a les *maquiles* i feines en cases particulars, i que en el camp continua l'explotació laboral amb jornades esgotadores i salaris baixos, dels quals també són víctimes nens i nenes.

Wendy Martínez, dirigent de l'organització Mujeres con Valor Construyendo un Futuro Mejor (MOVACOFUM), indicà que a les *maquiles* hi ha una sèrie d'irregularitats i que les autoritats les ignoren intencionadament.

Johana Montenegro, del sector de la maquila, assenyalà que per causa del tancament de fàbriques tèxtils moltes dones han passat al sector informal. Destacà que la poca feina que hi ha a les *maquiles* es paga amb sous de 47,75 quetzals diaris (menys de 5 euros) i sense les prestacions que prescriu la llei.

Susana Vásquez, del grup de treballadores de la llar,

PANORAMA

denuncià els sous baixos, d'uns 600 quetzals al mes (uns 60 euros), a la ciutat i 300 a províncies (uns 30 euros), i és usual la violència laboral.

Una altra de les queixes és que a San Juan Sacatepéquez i Chimaltenango s'explota laboralment milers de menors. Els empresaris han arribat a «contractar» nens d'entre 5 i 7 anys, als quals paguen amb xocolatines i altres articles; d'altres guanyen de 5 a 25 quetzals (de 0,50 a 2,5 euros) diaris.

César Gatica, del Ministeri de Treball, diu que no té informació de cap denúncia sobre aquest tema.

Wendy Martínez, membre d'un grup que defensa els drets dels treballadors, assegura que uns 1.000 nens d'entre 10 i 12 anys treballen en l'agricultura industrial de San Andrés Itzapa, Chimaltenango, reben una paga de 5 quetzals (50 cents) per mig dia de feina, i estan exposats al contacte amb productes agroquímics i refrigerants sense cap protecció. Explicà que es viu una situació similar a San Juan Sacatepéquez, on centenars de nens d'entre 5 i 7 anys treballen manipulant pólvora en fàbriques informals de coets, on cobren 15 quetzals (1,5 euros) al dia.

La població de San Sebastián Coatán, Huehuetenango, s'oposa a la mineria

Diverses autoritats municipals de San Sebastián Coatán, Huehuetenango, i els integrants de l'Assemblea Departamental por la Defensa de los Recursos Naturales, van lliurar públicament els resultats de la consulta comunitària que es va celebrar el mes d'octubre en aquesta localitat, que expressaven el rebuig a l'exploració i l'explotació mineres. Unes 13.000 persones de l'ètnia maia chuj van rebutjar la mineria de metalls i qualsevol altre projecte que amenacés els recursos naturals a la seva localitat.

Segons l'alcalde, la consulta comunitària és una expressió de l'autodeterminació dels pobles indígenes, se suma a 27 activitats similars realitzades al departament de Huehuetenango i confirma que tota la regió nord s'ha declarat lliure de la mineria i dels megaprojectes. Les organitzacions i institucions civils exigeixen que es legisli a favor de les demandes de la població, que no s'entregui la sobirania a les empreses nacionals i estrangeres i que s'aturi la persecució dels dirigents que lluiten per la defensa de la natura i els drets del poble maia.

COMUNICAT DE LA PLATAFORMA CONTRA LA IMPUNITAT, PER LA JUSTÍCIA UNIVERSAL

Cop mortal a la lluita contra la impunitat

No ha estat en nom nostre. Ha estat en contra dels drets de les víctimes

Mals senyals per a la comunitat internacional. El desprestigi està servit: Espanya abandona la lluita efectiva contra la impunitat per la ingerència de criteris polítics, i per fer-ho acudeix a un procediment precipitat i poc transparent, i a pesar de l'oposició de més de 500 organitzacions nacionals i internacionals, associacions professionals, sindicats i milers de persones a títol individual que han demanat als senadors que reconsiderin el seu vot i no restringeixin, fins a mutilar-lo, el principi de Justícia Universal.

El mes d'octubre del 2009 passarà a la història pel frau a la justícia que suposa la vergonyosa reforma de l'article 23.4 de la Llei orgànica del poder judicial. Aquesta reforma suposa la restricció del principi de Jurisdicció Universal fins a fer-lo quasi inaplicable i afegeix Espanya a les tendències més restrictives en l'aplicació d'aquest eficaç instrument per a combatre la impunitat. Amb aquest principi es persegueix els responsables dels crims més greus i odiosos, com el genocidi o els crims contra la humanitat, que s'hagin comès fora d'Espanya i amb independència de la nacionalitat de les víctimes i els autors.

La reforma debilita el règim de dret construït internacionalment assumint una posició contrària a disposicions de dret internacional consuetudinari, incloent-hi instruments internacionals que vinculen Espanya, com la Convenció contra la Tortura o la Convenció per a la Prevenció i la Sanció del Delicte de Genocidi o els Convenis de Ginebra, i desatenent les recomanacions de l'ONU a la Resolució 3074 (XXVIII) de l'Assemblea General del 3 de desembre de 1973, sobre principis de cooperació internacional en la identificació, detenció, extradició i càstig dels culpables de crims de guerra o crims de lesa humanitat.

Considerem vergonyós que amb aquesta reforma s'exigeixin requisits de «connexió nacional» expressament rebutjats pel Tribunal Constitucional des de la seva sentència en el cas Guatemala (2005), fet que posa en evidència que l'executiu, amb la col·laboració de la majoria parlamentària, aposten per uns principis diferents del respecte i la defensa del dret internacional i s'emmotllen servilment a mirar cap a una altra banda quan es cometen actes criminals. No podem deixar de ressenyar i agrair els vots contraris a la reforma dels diputats de IU i ICV, ERC i BNG en l'últim tràmit davant del Congrés.

Considerem insòlita la pressa amb què s'ha imposat aquesta «reforma exprés», que no només suposa un ús heterodox del procediment legislatiu sense que s'hagi garantit un mínim debat, sinó que s'ha desinformat la societat sobre la seva inspiració real i sobre les transcendents conseqüències jurídiques que tindrà. La vaguetat de la redacció, l'ambigüïtat i les contradiccions que conté generaran una enorme discrecionalitat i inseguretats jurídica que perjudicarà principalment les víctimes.

Recordem al parlament espanyol que el principi de Jurisdicció Universal no pertany a Espanya sinó que pertany a tots els estats que tenen l'obligació d'aplicar-lo, i a totes les víctimes que tenen el legítim dret de buscar la justícia en altres països quan no la troben en els seus.

Lamentem que en un moment en què el que sobra és impunitat, les autoritats espanyoles llancin el missatge que a Espanya no farà comparèixer davant els seus tribunals als responsables dels crims més atroços, afavorint de manera infame els botxins. No ha estat en nom nostre. Ha estat en contra dels drets de les víctimes.